

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ

Гавей Р.Р.,

*студентка 5 курсу факультету європейського
права та правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Умисне вбивство визнається вчиненим з особливою жорстокістю (п. 4 ч. 2 ст. 115 КК), якщо винний, позбавляючи потерпілого життя, усвідомлював, що завдає йому особливих фізичних (шляхом заподіяння великої кількості тілесних ушкоджень, тортур, мордування, мучення, в тому числі з використанням вогню, струму, кислоти, лугу, радіоактивних речовин, отрути, яка завдає нестерпного болю, тощо), психічних чи моральних (шляхом зганьблення честі, приниження гідності, заподіяння тяжких душевних переживань, глумління тощо) страждань, а також якщо воно було поєднане із глумлінням над трупом або вчинювалося в присутності близьких потерпілому осіб і винний усвідомлював, що такими діями завдає останнім особливих психічних чи моральних страждань [1, с.3].

Таким чином, вчинюючи злочин з особливою жорстокістю, винний усвідомлює, що він вчиняє діяння які є надмірними для досягнення злочинного наслідку. Він умисно обирає саме такий спосіб вчинення злочину, який завдає потерпілому (іншій особі) особливі

страждання, що охоплюється його злочинним наміром. Так, бажаючи завдати потерпілому (іншій особі) особливі страждання, вбивця обирає спосіб вчинення злочину, який охоплює діяння зайві (надмірні) для позбавлення життя потерпілого. Звичайний спосіб вбивства (який є характерним для змісту діяння, що складає об'єктивну сторону некваліфікованого вбивства) не дає вбивці можливості повністю реалізувати його злочинний намір [2, с. 593].

Разом з цим залишається відкритим ряд проблем, ведуться дискусії між науковцями (Ю.М. Антонян, С.В. Бородін, В.О. Глушков, А.П. Закалок, В.О. Навроцький, О.М. Попов, М.І. Бажанов, В.В. Сташис, Г.М. Борзенков) з приводу багатьох питань і відповіді на них є різними та неоднозначними.

Яким чином повинно бути кваліфіковане діяння, коли винний прагнув завдати особі додаткові фізичні чи психічні страждання, тобто мав умисел на вчинення злочину з особливою жорстокістю, але не зміг його здійснити через обставини, які зовсім не залежали від його волі?

Наприклад, винний бажаючи завдати особі додаткових фізичних страждань, наносив потерпілому велику кількість ножових ран в різні частини тіла на протязі довгого проміжку часу, однак потерпілий втратив свідомість від болю після першого ножового удару і не відчував особливих (додаткових) страждань в процесі убивства. Проте винний продовжував наносити йому удари, бажаючи чи припускаючи завдання йому додаткових фізичних страждань, не знаючи при цьому про смерть, яка уже настала. Як слід кваліфікувати вказане діяння? Як просте вбивство чи вчинене з особливою жорстокістю?

Що робити у тих випадках, коли винний доклав усіх зусиль, щоб потерпілий зазнав додаткових страждань, а той в свою чергу не може їх відчути через втрату свідомості, больовий шок чи алкогольне сп'яніння? Виходячи з того, що склад злочину повинен включати об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкта і суб'єктивну сторону, то відповідно, у вказаному випадку при наявності прямого умислу з боку винного, є відсутнім факультативний елемент об'єктивної сторони – спосіб вчинення злочину, який виступає обов'язковою ознакою вчинення злочину з особливою жорстокістю.

Додатковою проблемою виступає встановлення моменту смерті потерпілого: перший удар, п'ятий, десятий. Неможливо визначити чи встиг він зазнати додаткових страждань, чи помер до того як винний почав реалізовувати такі дії.

У кримінально-правовій доктрині з цього приводу наведені різні думки.

Н.І. Загородников стверджує, що вбивство пов'язане з нанесенням великої кількості ран, хоч смерть і настає миттєво, вважається жорстоким убивством [3, с. 176].

Прихильником протилежної точки зору виступив Ю.М. Антонян. Він заперечує, що особлива жорстокість має місце в тих випадках, коли потерпілий фактично не відчував особливих страждань (смерть настала миттєво, після першого удару), але дії винного свідчать про його жорстокість [4, с.53].

Є ще один варіант відповіді на вказану проблему. Н.Г. Іванов вважає, що якщо суб'єкт помилявся стосовно смерті потерпілого, вважав його живим, і з ціллю завдати йому особливих (додаткових) страждань продовжував бити, то діяння має кваліфікуватися як замах на вбивство з особливою жорстокістю [5, с.55].

Таким чином, наявними є три можливі варіанти оцінки діяння винної особи, коли вона помилково вважала, що завдає потерпілому особливих (додаткових) страждань:

1. вчинене вбивство має бути кваліфіковане як вбивство з особливою жорстокістю;
2. вчинене вбивство має бути кваліфіковане як просте вбивство;
3. вчинене вбивство має бути кваліфіковане як замах на вбивство з особливою жорстокістю [6, с. 382].

Проаналізувавши викладений матеріал, дотримуюсь думки, що у випадку коли особа бажала вчинити злочин з особливою жорстокістю, тобто використати надмірне насильство, завдаючи при цьому додаткових фізичних і (або) психічних страждань потерпілому чи його близьким, але не змогла реалізувати вказане діяння через обставини, що ніяким чином не залежали від її волі, вказане все одно треба кваліфікувати як вбивство з особливою жорстокістю. Керуюся у висновках тим, що особлива жорстокість мала місце як така і фактично була проявлена винним. Закон встановлює відповідальність не за завдання потерпілому чи його близьким особливих (додаткових) страждань, а за вбивство з особливою жорстокістю, яка пов'язана з діяннями винного при вчиненні злочину.

Фактичне завдання особливих додаткових страждань винному не є обов'язковою ознакою цього злочину. Особлива жорстокість убивства пов'язана не із завданням болі і страждань потерпілому, яких може і не бути, а з наявністю обставин, котрі свідчать у прояві винним особливої жорстокості при вчиненні злочину.

Таким чином, якщо винний мав прямий умисел на вчинення вбивства з особливою жорстокістю, виконувач дії, які на його думку завдають особливих додаткових фізичних і (або) психічних страждань потерпілому чи його близьким, то незалежно від досягнутої, встановленої ним мети, дане діяння має кваліфікуватися як вбивство з особливою жорстокістю.

Протилежна проблема пов'язана з тим, що коли особа не бажає вчинити злочин з особливою жорстокістю, але свідомо припускає чи байдуже ставиться до можливості вчинення такого злочину, то скоєне

має кваліфікуватися в залежності від фактичних обставин вчиненого злочину. В разі наявності обставин, які свідчать про прояв винним особливої жорстокості, вчинене має кваліфікуватися за п. 4 ч. 2 ст. 115 Кримінального кодексу України.

Список використаної літератури:

1. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я особи» від 07.02.2003 р. № 2 // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 1 (35). – С.3
2. Смілянський Я. Г. Особлива жорстокість як кваліфікуюча ознака умисного вбивства / Я. Г. Смілянський // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 591–596 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09cjgouv.pdf>
3. Загородников Н.И. Преступления против жизни по советскому уголовному праву / Загородников Н.И. – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1961. – 277с.
4. Антонян Ю.М. Понятие особой жестокости и преступления с особой жестокостью/ Ю.М. Антонян// Социалистическая законность.–1990.–№6.–С.53
5. Ветрова Н.И. Уголовное право. Особенная часть//Ветрова Н.И., Ляпунова.Ю.И.–М.:Новый юрист, 1997.–423с.
6. Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах / Попов А.Н. –СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. – 898 с.